

УДК 821.163.41'06-3.09:7.038.4
DOI: 10.18372/2520-6818.40.14262

ДРОЗДОВСЬКИЙ Дмитро

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ РЕАЛЬНОГО КОНТЕНТУ В АНГЛІЙСЬКОМУ ПОСТПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ РОМАНІ: МІЖ ХУДОЖНЬОЮ ІДЕАЛІЗАЦІЄЮ Й НАУКОВИМИ ДАНИМИ

У статті досліджено, наскільки виразно в сучасному англійському романі репрезентовано реальний контент. Окреслено міметичну специфіку англійського постпостмодерністського роману, зокрема наголошено на репрезентації нового типу світовідчуття. Проаналізовано специфіку художнього представлення персонажа із синдромом Аспергера в романі М. Геддона. Доведено, що зображення протагоніста містить не лише тенденцію до ідеалізації головного героя, а й відповідає клінічним даним, зокрема в аспекті функціонування аутичної поведінки в стані депресії та в результаті взаємодії з іншими психічними травматичними чинниками. Досліджено теоретичні погляди А. Татаренко про природу постпостмодерністської сербської літератури й доведено підставовість висловлених тез щодо сучасної англійської літератури.

Ключові слова: постпостмодернізм, мімезис, гіперлітература, «Дивний випадок із собакою вночі», Марк Геддон, аутизм, реальний контент.

Вступ. Художній простір постпостмодерністського роману містить у трансформованому вигляді риси гіпертекстового постмодерністського простору. Водночас йому притаманна нова порівняно з постмодернізмом репрезентація гіпертекстовості, інтенсифіковане представлення реального контенту, яке було мінімізоване в постмодернізмі, й орієнтація на міметичні тенденції, заперечувані постмодерністськими художніми практиками. Нагадаю, що гіперлітература є одним із «дітищ» постмодернізму; її розвиток детермінований технологічними впливами, які позначилися на можливості створювати простір із множинним перекомбінуванням сюжетів, нелінійним прочитанням нарративу тощо. З другого боку, постмодерний феномен гіпертекстовості є своєрідним інваріантом уявлення про світ як книгу. Ця метафора значною мірою експлікована в модерністських романах (Дж. Джойс, Г. Гессе та ін.), а також у творах таких авторів, як Х.Л. Борхес, Х. Кортасар (представники магічного реалізму) тощо.

Аналіз досліджень і публікацій. Постмодерністська гіпертекстуальність і водночас сконструйована гіперреальність постає відображенням деконструктивістських тенденцій і впливів постструктуралістських теорій Ж. Дерріда, М. Фуко, Р. Барта та ін. Проте в постпостмодерністському англійському романі спостерігаємо іншу модель експлікації гіпертекстового простору, який постає поєднанням модерністських і постмодерністських інтенцій.

Н. Овчаренко зауважує, що у «творах М. Етвуд, Я. Мартела, Ш. де Лінта, Т. Фіндлі

та ін. Домінанти подієвого контенту можуть трансформуватися на гру, вигадку, разом із тим відтворюючи ознаки контенту реального» (Овчаренко, 2018, с. 424). Ми вже дослідили, що в англійському постпостмодерністському романі Д. Мітчелла, І. Мак'юена, М. Левицької, М. Геддона маємо репрезентацію реального контенту, який перебуває у специфічній взаємодії з грою й вигадкою, що має місце у реальності героїв.

Ж. Дерріда звертає увагу на те, як у постмодерністській літературі відбувається деконструкція смислів. Множинність постпостмодерністського художнього світу детермінована не стільки постмодерністською ризоматичністю, скільки і модерністським уявленням про світ як Усесвіт, усесвітню Книгу буття. Подібна метафора репрезентована в романі «Хмарний атлас» Д. Мітчелла, де фрагментація нарративу підпорядкована не стільки ідеї ризоматичності (в основі якої — тяжіння до диференціації), скільки ідея важливості синтезу реальності через віднаходження в кожному фрагменті смислової константи. Сукупно маємо художній простір, у якому критиковано важливі для постмодернізму ідеї симуляції тощо.

Постановка проблеми. У сучасному англійському романі увиразнено тенденцію, пов'язану з уведенням до твору реалістичноподібних елементів, які дають можливість інтенсифікувати принципи міметичного зображення. Вкраплення щоденникових записів, енциклопедичних статей тощо перетворюють художній твір на специфічний гіпертекстовий простір, який містить елементи вигаданого

й реального. Подібна тенденція, як зауважує Н. Овчаренко, представлена і в сучасному канонському романі. У постмодерністському романі репрезентовано ідеї, пов'язані з розщепленням смислу як такого. Перебування персонажів «Хмарного атласу» в симулятивній реальності перетворює їх на об'єктів, а не суб'єктів дійсності, у якій відбувається творення, пошук, рекомбінація смислів. Водночас наявність у сучасних англійських романах дискурсу «реального» («Хмарний атлас», «Дивний випадок із собакою вночі») дає підстави говорити про оприявлення світоглядно-філософських і нарративних особливостей, притаманних французькому «новому роману», який дослідники вважають останнім «передпостмодерним явищем». Науковці, які досліджували цей феномен, звертають увагу на принципи сюрреалістичного поєднання у тканині «нового роману» різних явищ (речей, об'єктів, спогадів тощо). У постпостмодерністському романі наявна тенденція до свідомого, а не сюрреалістичного (що передбачає вияв несвідомого) синтезування різних жанрових традицій, нарративних форм тощо.

«Усеїдність» постпостмодерністського роману має не стільки постмодерністську природу, скільки модерністську. Наявність таких музичних кодів-символів, як «Хмарний атлас» (симфонія-секстет, що й дала назву усьому роману Д. Мітчелла) засвідчує, що в сучасному англійському романі відбувається реактуалізація смислової парадигми, у якій перебувають персонажі. Натомість утрата такої парадигми, нівеляція смислів, формування імітаційної/симулякрової реальності репрезентовано як небезпечні явища, які призводять до розчинення персонажів постпостмодерністського роману як суб'єктів історії. У дискурсі постпостмодернізму відбувається актуалізація суб'єктності, а постпостмодерністська чутливість передбачає як акцентуацію емоційності (зв'язок із модернізмом), так і одночасну відмову від неї (вплив постмодернізму). Наявність у персонажів постпостмодерністського роману спогадів, пам'яті про емоційно марковані ситуації з минулого, які викликали значні переживання тощо, детермінує важливість пошуків відповідей на екзистенційні питання; такі пошуки відбуваються у площині смислів, коли важливо встановити, яка картинка (подія, ситуація) реальності з минулого справжня, оскільки інакше це може негативно позначитися на сьогоднішньому. Водночас пер-

сонажі англійських постпостмодерністських романів вважають, що емоційність містить загрозу, оскільки не дає можливості розуміти реальність як таку: емоції заважають відстороненому аналізу дійсності. Не можна сказати, що Кристофер, протагоніст роману «Дивний випадок із собакою вночі» М. Геддона, беземоційний: він має почуття до мами й батька. Проте життєва позиція юнака пов'язана з мінімізацією у власному життєсвіті впливу емоцій.

Французький «новий роман» є прикладом роману, у якому відбувається занурення в «онтологію життя» шляхом гіпертрофованої репрезентації світу речей. Моріс Бланшо зауважував, що «там, де він (письменник — Д.Д.) є, промовляє тільки буття — це означає, що слово більше не говорить, але є, і прирікає себе на чистісіньку пасивність буття» (Бланшо, 2007, с. 14). Така «пасивність буття» — властива ознака «нового роману», водночас вона знаходить своє відображення в постпостмодерністських романних нарративах, у яких відбувається притлумлення суб'єктності й вихід у простір «онтології» дійсності (фрагменти про побудову Всесвіту, часово-просторові особливості Галактики та ін. у «Дивному випадку...»).

Репрезентація аутичного мислення: художня ідеалізація vs. клінічні дослідження. У романі М. Геддона «Дивний випадок...» зображено юнака із синдромом Аспергера. Протагоніст переживає сильне емоційне потрясіння, якому властиві риси депресії. Він зрозумів, що смерть його мами була неправдою, що батьки не хотіли травмувати психіку хлопця інформацією про розлучення. Кристофер перебуває у депресії, проте художня репрезентація цього медичного патопсихологічного явища має свою специфіку в романі. По-перше, звернемося до результатів сучасних клінічних досліджень, щоб зрозуміти, у чому виражається депресія. Так, В. Мішиєв провів експеримент, результати якого показують, що для «депресивних хворих, як правило, були характерні зниження інтелектуальної продуктивності і спроможності до інтеграції, стереотипність мислення, складності з утворенням асоціацій, збільшення їх латентних періодів, складність психічних процесів, тенденція до педантичності, ретельності, вузьке сканування і різке падіння спроможності до цілісного сприйняття.

Тривожна форма депресії відзначається нечіткістю категоріального мислення, зниженням спроможності цілеспрямованого виділення ознак предметів і явищ, непослідовним,

нерівномірним, переривчастим і непродуктивним характером розумової діяльності, зниженням конкретності сприйняття <...>.

Загальною особливістю психічних процесів у хворих на депресію є виражена ригідність: недостатня продуктивність процесів мислення, збіднення всіх аспектів психічної діяльності, сповільнення часу реакцій, зниження інтелектуальної продуктивності, емоційної реактивності й інтенсивності емоцій» (Мішиєв, 2004, с. 125).

Не беручись встановлювати, який саме тип депресії зображено в романі М. Геддона, зазначу, що художня репрезентація цього патопсихологічного явища має нетипове представлення, що пов'язано з особливістю невралгічного розладу, який має протагоніст твору. Кристофер, навіть довідавшись про розлучення батьків і неправду, у яку ті змусили повірити юнака, не має ознак недостатньої продуктивності процесів мислення, збіднення всіх аспектів психічної діяльності, зниження інтелектуальної продуктивності та інших рис, які загалом притаманні учасникам вищенаведеного клінічного експерименту щодо виявлення особливостей протікання депресії. Дослідники цього медичного явища звертають увагу на те, що «є дані про збільшення важкості депресивних розладів у підлітковому і юнацькому віці. <...>. Як відомо, у підлітковому віці значно частіше, ніж у дитячому, трапляються розлади, у структурі екзацербаций яких значне місце посідають депресивні стани, у тому числі тривожного типу. <...>. Починаючи зі старшого дошкільного віку, реактивна депресія, зокрема у формі депресивного неврозу, визначається більшістю дитячих психіатрів» (Мішиєв, 2004, с. 19). Кристофер у романі М. Геддона є підлітком, проте він не має ознак депресивного стану, властивих психічно здоровим (без синдрому Аспергера) людям. Дослідники депресії, наводять такі її риси, зокрема в тих, хто має підлітковий і юнацький вік: «складний характер депресивного афекту, що включає домінуючи тривожний афект, тужливий і апатичний компоненти; наявність тривоги за своє психічне здоров'я у поєднанні з невмотивованим тривожним афектом; інверсію афекту протягом доби з появою у вечірні часи гіпоманіакальних станів із відтінком дратівливості і спустошливості» (Мішиєв, 2004, с. 19) та ін. Проте синдром Аспергера унеможливує вияв цих властивостей депресії. С. Лофтис, досліджую-

чи літературні репрезентації персонажів із аутизмом і синдромом Аспергера (Loftis, 2015), доходить висновку про те, що часто автори вдаються до ідеалізації своїх героїв, наділяючи їх винятковими рисами, які роблять із них «героїв нашого часу», здобуваючи масовий інтерес і викликаючи захоплення у реципієнтів. Трактуювання особливостей художнього зображення Кристофера, який переживає стан депресії, можна пояснити бажанням М. Геддона ідеалізувати свого персонажа, проте також можна припустити, що йдеться і про спробу створити персонажа, генетична специфіка якого робить його стійкішим до переживання депресивного стану. Брак дзеркальних нейронів (генетична особливість) позначається не лише на специфічній комунікативній моделі, не лише на особливостях соціалізації та взаємодії з іншими, а й на тому, що в кризові моменти, у які інші персонажі переживають депресивні стани, Кристофер має своєрідний психічний імунітет. Зовнішня дійсність здатна вразити юнака лише за умови порушення чітких правил, що визначають життєсвіт героя; натомість в інших випадках йому не властиві стани афектації, дратівливості чи спустошливості. Кристофер — персонаж, якому не притаманний вияв емоцій, що має знову ж таки генетичну детермінацію. Проте саме брак традиційної емоційності робить персонажа роману невразливим до депресивних станів, які зазвичай призводять до зниження інтелектуальної продуктивності. Кристофер, навпаки, в моменти, які можна схарактеризувати як депресивні, вдається до здійснення математичних розрахунків (як простіших, пов'язаних із лічбою певних предметів, так і складніших, що потребують операційно-аналітичних здібностей).

Герой роману є прикладом носія дослідницько-конструкторського розуму, притаманного науковцям і винахідникам. Лікарі наголошують на тому, що «відомою ознакою депресії є зниження працездатності та виснаження хворих. У більшості випадків працездатність тісно пов'язана зі ступенем вираженості депресії та її типу. Під працездатністю розуміють спроможність зберігати протягом визначеного часу максимальну продуктивність. Як складові працездатності виділяють: завзятість продовжувати роботу незважаючи на труднощі; силу волі і потребу в енергійній діяльності; оптимістичну віру в ефективність роботи; спроможність просто відчувати задоволення від пошуку нового і цікавого» (Мішиєв, 2004,

с. 128). Перераховані компоненти працездатності притаманні Кристоферові під час депресії, щоденникові малюнки юнака свідчать про те, що навіть у період психічної нестабільності, коли, наприклад, хтось переходить межі його зони комфорту, він удається до енергійної розумової діяльності, пов'язаної з обрахунками того, що оточує.

Подібні чинники засвідчують, що М. Геддон романом «Дивний випадок із собакою вночі» долучився до проблем, які мають стосунок до медицини. Його твір пропонує інше уявлення про людей з особливими потребами, які водночас у силу невралгічної специфіки постають носіями нового типу мислення, особливого світосприйняття. Кристофер у романі зображений не просто як *Інший*, а як такий персонаж, чия модель поведінки наближена до постпостмодерністської чуттєвості, яка уникає надмірної емоційності, поєднуючи вияви ширості з апатичністю, наївності з прагматичністю. Кристофер інколи нагадує робота, здатного працювати за будь-яких умов. А отже, традиційне ставлення до цього персонажа перешкоджає йому перебувати в нормальному для себе стані. Те, що є нормальним для більшості з оточення, неприйнятне Кристоферові й навпаки. Юнак не потребує неправди від інших, коли йдеться про ситуації, що мають значний психоемоційний вплив і з точки зору здорової людини є чинниками психічного потрясіння. Натомість для протагоніста роману справжнім подразником є неправда, до якої вдаються інші, аби захистити психіку юнака від, на їхню думку, сильних травм.

Отже, в будь-якому разі «Дивний випадок...» — роман, що має значні кореляції з реальною дійсністю. У сучасному британському суспільстві проблеми інклюзії, комунікації з тими, хто мають особливі потреби через невралгічні розлади та ін., набувають важливого значення і стають як об'єктом вивчення як у медицині, так і об'єктом літературного зображення в художніх творах. Водночас зображення персонажів із аутизмом чи, зокрема, синдромом Аспергера, виявляє специфічний тип мислення й моделі світосприйняття, які відображають сутність постпостмодерністського мислення.

Гіпертекстовість: від постмодернізму до постпостмодернізму. Гіперлітература є знаковим феноменом постмодерної культури. У постпостмодерністському романі ключові риси гіперлітератури знаходять своє втілення,

проте особливості розвитку зазначеного напрямку в постпостмодернізмі відбувається не шляхом посилення технологічних інновацій, а шляхом нарративних знахідок.

Англійський постпостмодерністський роман не пориває зі смисловою парадигмою, що представлено в художніх творах К. Ішігуро, Д. Мітчелла, М. Геддона, І. Мак'юена на ін. Метафора «хмарного атласу» в романі Д. Мітчелла втілює принцип мінливості дійсності, але водночас і образ трансцендентного простору, який дається людині в безлічі з'яв. Музика в романі втілює образ універсальної мови, яка в епоху симуляцій та імітат-дискурсів утрачає свою функцію підносити реципієнта у трансцендентний простір, тобто функція трансцензусу не є можливою. Автор критикує дійсність, у якій живе Роберт Фробішер. Герой роману постає носієм найвищого смислу (за Ж. Бодріаром, «симулякру четвертого порядку»), який має стосунок до Бога. Образ трансцендентних сутностей виникає в постпостмодерністських романах: наголошено, що персонажі не можуть сприйняти природи трансцендентного, проте й заперечення того, що наразі не під силу розумові, також не видається доцільним героям постпостмодерністських романів.

Постпостмодерністський роман експлікує моделі нелінійного пізнання дійсності, які були властиві гіперлітературі постмодернізму. О. Одаренко наголошує, що «гіперлітература корелює з постмодерністською настановою на еклектизм і цитатність як форми взаємодії художніх форм, жанрів, матеріалів» (Одаренко, 2003, с. 161). Крім того, в теоретичному плані ця настанова пов'язана з ідеями Ж. Дерріда «про нелінійне письмо» (Одаренко, 2003, с. 161). На думку дослідниці, ключовими «принципами гіперлітератури є нелінійність, мультимедійність, гіпертекстуальність, які завдяки появі комп'ютера виявилися об'єднаними в єдине ціле. В умовах інформаційної революції метафора Бібліотеки, що характеризує письмову культуру, трансформується в Ігртеку, в якій змінюється глобальне розширення картини світу» (Одаренко, 2003, с. 161).

У «Хмарному атласі» кожний із шести нарративів репрезентує особливий тип суб'єктності, пам'яті, життєсвіту, а відповідно, й досвіду. У такий спосіб сконструйовано гіперреальність смислів, які мають нелінійне представлення. Зрозуміти метафору «Хмарного атласу» можливо, якщо взяти до уваги усі життєві історії

персонажів. Кожний із них у романі Д. Мітчелла прагне досягти свободи, відкрити певну правду, проте на цьому шляху натрапляє на опір із боку Системи. Сформовані в лоні цивілізації політичні правила, інститути, владні приписи й норми та ін. унеможливають існування свободи, а отже, персонажі роману є носіями напівсвободи, напівправди, напівщирості тощо. Англійський постпостмодерністський роман оприявнює цю складну філософську проблему, яка пов'язана з тим, що дійсність, у якій перебувають персонажі, множинна, з багатьма внутрішніми імпліцитними шпаринами, які водночас постають регуляторами свободи, прихованими важелями контролю людини в пізнанні Істини як онтологічного явища. У такому разі формою опору постає дискурс приватної пам'яті, індивідуальної історії, зафіксованої у щоденниках, листах, нотатках, спогадах (мемуарах) тощо. Філософська проблема постпостмодернізму детермінує важливість представлення в ньому реалістичноподібних інтерполяцій у вигляді вищенаведених жанрових моделей і форм. О. Одаренко, аналізуючи різні етапи становлення гіперлітератури, послуговується поняттям «сетелітератури» (тобто йдеться про *мережеву літературу*), наголошуючи, що в цьому явищі «знайшли своє втілення постмодерністська міфологічна настанова і, зокрема, міф про сітьовий Усесвіт. <...>. Водночас, на наш погляд, сетелітература уособлює ідею створення нових форм у літературі, що ґрунтуються на подоланні постмодерністської хаотології як розпаду і реалізує тенденцію до поєднання стилів, форм, матеріалів мистецтва» (Одаренко, 2003, с. 162). Подібна тенденція щодо поєднання стилів, форм і водночас репрезентації художнього світу як «мережевого» (маю на увазі не лише мережу як Інтернет, а і як систему взаємодії між усіма компонентами) Усесвіту представлена і в постпостмодерністському романі «Хмарний атлас».

«Онтологічною основою гіперлітератури є уявлення про світ як сукупність модулів, що є ідеалом технічного розуміння світу. На відміну від людей модулі не мають історії, і саме цей факт стає основою будь-яких перекомбінацій. Така форма репрезентації літературних творів корелює з тенденцією дедалі більшого ущільнення середовища, в якому живе сучасна людина, і водночас запобігає хаосові, який виникає завдяки вторгненню пам'яті та емоцій» (Одаренко, 2003, с. 162). Уникнення впли-

ву емоцій є важливою темою в сучасній англійській літературі. У романі «Дивний випадок із собакою вночі» М. Геддона сконструйовано образ персонажа, який сприймає емоційність людей як чинник комунікативних дисфункцій і соціальних непорозумінь. Водночас пам'ять так само може бути або джерелом непорозумінь, коли в ній зафіксовані хибні уявлення про певні події та ситуації («Спокута» І. Мак'юена), або ж вона розглядається як нейрофізіологічний феномен, який потребує метааналітичного контролю, що передбачає розуміння принципів фізіологічного функціонування пам'яті. Водночас згаданий у роботі О. Одаренко мотив «запобігання хаосу» є одним із ключових у постпостмодерністському романі, персонажі якого прагнуть побудувати комфортний і передбачуваний для себе світ в аспекті розуміння впливів на нього з боку зовнішнього середовища. Натомість такі риси, як креативність, відкриття нового (що передбачають роботу з невідомим, моделювання ситуацій, що містять елементи «хаосу») стають частиною завдань у площині інтелектуальних шукань персонажів, зокрема у царині обраної персонажем професії або ж у колі фахових інтересів. Варто зазначити, що «ідея гіпертексту виникла під час Другої світової війни, в 1945 р. Її авторство належить Ванневару Бушу — науковому консультантові адміністрації президента США Ф. Рузвельта» (Одаренко, 2003, с. 163).

Дослідники сучасної літератури сходяться в думці про те, що нині «відбувається зміна домінантної літературної парадигми, коли на зміну постмодернізму приходить поетикальний комплекс, який отримав назву постпостмодернізм. Стилістично-поетикальні риси творчості прихильників цієї тенденції свідчать про радикальний відхід від постмодерністського розуміння функцій і цінності мистецтва в бік міметичної репрезентації. Це не означає, однак, беззастережного відкидання поетикальних надбань постмодернізму, йдеться про креативне засвоєння близьких поетиці нового міметизму літературних прийомів. Якщо попереднє покоління — представники високого постмодернізму — при створенні інтертексту звертались до літературних текстів-попередників, сербські прозаїки-постпостмодерністи нав'язують діалог з іншими видами мистецтва, популярними на початку ХХІ століття, і особливе місце відводиться музиці» (Татаренко, 2017, с. 245). Безперечно, мірку-

вання дослідниці стосуються передусім досвіду сучасної сербської літератури. По-друге, видається доволі дискусійним твердження про «високий постмодернізм», оскільки однією з іманентних рис постмодерністської чуттєвості є уникнення диференціації мистецького процесу на «низький» і «високий», а змішування меж і вихід за рамки однієї дискурсивної традиції. Водночас міркування Алли Татаренко слухні й прогностичні з огляд на трансформації поетологічних постмодерністських «слідів» у літературі постпостмодернізму.

«На думку М. Рикліна, російська проза 1990-х рр. характеризується появою персонажа, який уособлює в собі потяг до «колективної галюцинації» в мережі, що в ідеалі поширюється на все людство, галюцинації, «значно більш «просунутій», ніж ті, що виникають під впливом наркотиків. Така галюцинація виникає як результат існування у гіперреальному середовищі» (Одаренко, 2003, с. 164). Зображення світу як «колективного симулякру» або ж «колективного імітат-феномену» представлено в романі «Хмарний атлас», де подано спробу розкрити механізми зв'язку в дійсності, яка є іманентно й онтологічно мережевою. За О. Одаренко, «гіперреальність ґрунтується на приматі образності, симуляції та мультиперспективізмі, який відкрила для себе людина доби постмодернізму. <...>. Гіперреальність має міфологічний характер, що проявляється через відтворення часово-просторових ознак міфу та номадологічного блукання по можливих світах, в які реципієнт потрапляє за посередництвом гіперпосилань» (Одаренко, 2003, с. 164). Дослідниця зауважує, що «лабіринт може вважатися аналогом розгалужених сюжетів, які в свою чергу можуть вважатися витокми гіперлітератури» (Одаренко, 2003, с. 165).

В англійському літературному процесі початку XXI ст. маємо приклади «діалогу» літератури й музики. «Хмарний атлас» Д. Мітчелла є прикладом як означеної вище тенденції, так і того, що постпостмодерністська література реактуалізує форми міметичних репрезентацій, які поривають із постмодерністським антиміметизмом. Саме тому робота А. Татаренко на матеріалі сербської літератури показує слухність окреслення постпостмодернізму не лише як тенденції сучасного літературного процесу, а і як культурно-історичну епоху, що прийшла на зміну постмодернізму в різних країнах. Дискурс сербської літератури, можна припустити, міг мати

впливи англійської літератури, проте наявність певних спільних світоглядно-філософських і поетологічних тенденцій у таких відмінних за традиціями літературах посвідчує правомочність погляду на постпостмодернізм як нову культурно-історичну епоху, а не лише один із напрямів розвитку постмодернізму.

На думку Ж. Бодріяра, нині «віртуальне середовище рішуче бере гору над текстуальним; наша доля — вдовольнитися такою межовою віртуальністю, яка, на противагу Аристотелевій, лише лякає перспективою переходу до дії. Ми перебуваємо вже не в логіці переходу можливого в дійсне, а в гіперреалістичній логіці залякування себе самою можливістю реального. В той час як критично мислячий інтелектуал — як тип — перебуває на шляху до виродження, притаманна йому фобія реальності, як здається, поширюється по всій мережі кровоносних судин наших інститутів» (цит. за Одаренко, 2003, с. 164).

Висновки. Отже, результати аналізу сучасних англійських романів дають підстави уточнити твердження американської дослідниці літературних репрезентацій аутизму С. Лофтис про те, що зображення аутичних персонажів у постпостмодерністській літературі містить не лише стратегії ідеалізації, а й відображає особливу природу античного мислення. Персонаж із синдромом Аспергера в досліджуваному романі М. Геддона виявляє особливу стресостійкість у моменти психоемоційних травм; переживання депресивних станів для Кристофера не характеризуються вираженою ригідністю, зокрема недостатньою продуктивністю процесів мислення, збідненням аспектів психічної діяльності, сповільненням часу реакцій, зниженням інтелектуальної продуктивності, емоційної реактивності й інтенсивності емоцій. Навпаки, протагоніст роману інтенсифікує інтелектуальну діяльність, що дає йому можливість відійти від емоційного сприйняття конфліктних ситуацій і об'єктивно поглянути на здобутий досвід. Психологічні конфлікти й стан депресії допомагають юнакові інтелектуально розвиватися й пізнавати нові грані світу, послуговуючись принципами наукового дослідження реальності та її математичного аналізу (препарування в результаті використання логічно-операційних аналітичних і синтетичних процедур). Редукція емоційної компоненти в персонажів постпостмодерністського роману є загальною тенденцією сучасної англійської літератури, у якій емоцій-

на царина людини репрезентована як чинник соціальних конфліктів, комунікативних девіацій, а отже, загалом вона постає джерело непорозумінь. Усе це potwierджує тезу Н. Овчаренко про те, що в сучасних літературах (не лише в канадській, а і в англійській) значною мірою актуалізовано тенденцію щодо залучення реального досвіду, узятото зі справжнього життя. Крім того, доведено, що правомочність тези А. Татаренко, висловленої стосовно сербської літератури. Твердження про міметичні тенденції постпостмодерністської літератури можуть бути справедливо апліковані й на сучасний англійський літературний роман доби постпостмодернізму. Нині англійська література (зокрема, роман) реактуалізує міметичні тен-

денції й прагне бути не лише художнім явищем, а й чинником суспільно-політичних і соціально-психологічних трансформацій, формою активізації критичного мислення в суспільстві, зокрема в аспекті сприйняття *Іншого*, окремих аспектів щодо минулого, сьогодення й проєктованого майбутнього. Крім того, на матеріалі романних трансформацій розглянуто генологічні зв'язки між постпостмодернізмом і модернізмом/постмодернізмом, акцентовано на видозмінах концепту множинної реальності, яка у модифікованому вигляді представлена в сучасних англійських романах. Вивчено специфіку трансформації постмодерністської гіперлітератури і її іманентних рис у сучасному англійському романному дискурсі.

Список використаної літератури

- Бланшо, М. (2007). *Простір літератури*. (пер. з франц. Леонід Кононович). Львів: Кальварія.
Геддон, М. (2016). *Загадковий нічний інцидент із собакою*. (пер. з англ. Анастасія Рогоза). Харків: Клуб сімейного дозвілля.
Дроздовський, Д. (2018). Аутичне мислення й екзистенціалістські виміри постпостмодернізму. *Питання літературознавства*, 98, 301–316.
Дроздовський, Д. (2018). Аутичне мислення як вияв постпостмодерністського світогляду (на матеріалі роману «Дивний випадок із собакою вночі» Марка Геддона). *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*, 38, 59–66.
Мішиєв, В. (2004). *Сучасні депресивні розлади: Ке-*

- рівництво для лікарів*. Львів: Видавництво Мс. Овчаренко, Н. (2018). *Постколоніальні проєкції канадської прози*. Одеса: Фенікс.
Одаренко, О. (2003). Простір розгалужених шляхів: знайомство з гіперлітературою. *Всесвіт*, 9–10, 161–168.
Татаренко, А. (2017). Будівничі музики і ді-джеї: функція музики у формуванні поетики постмодернізму та постпостмодернізму (на матеріалі сербської літератури). В *Музична фактура літературного тексту. Інтермедіальні студії* (за редакцією Світлани Маценки). Львів: Апіорі, 241–252.
Loftis, F.S. (2015). *Imagining Autism: Fiction and Stereotypes on the Spectrum*. Indiana University Press.
Mitchell, D. (2004). *Cloud Atlas*. London: Random House.

таренко о природе постпостмодернистской сербской литературы и доказывається правомерность высказанных тезисов в отношении современной английской литературы.

Ключевые слова: постпостмодернизм, мимезис, гиперлитература, «Странный случай с собакой ночью», Марк Геддон, аутизм, реальный контент.

D. DROZDOVSKYI

FEATURES OF REAL CONTENT REPRESENTATION IN ENGLISH POST-POSTMODERNISTIC NOVEL: BETWEEN IDEALIZATION AND SCIENTIFIC DATA

In the paper, the author has explored how the real content is represented in contemporary English novel. The mimetic specifics of English post-postmodernistic novel have been outlined, in particular, the representation of a new type of attitude is emphasized. The specificity of literary representation of the protagonist with Asperger's syndrome in M. Haddon's novel has been outlined. It is proved that the image of the protagonist contains not only the tendency to idealize the hero but also it corresponds to the clinical data, in particular, in

Д. ДРОЗДОВСКИЙ

ОСОБЕННОСТИ РЕПРЕЗЕНТАЦИИ РЕАЛЬНОГО КОНТЕНТА В АНГЛИЙСКОМ ПОСТПОСТМОДЕРНИСТСКОМ РОМАНЕ: МЕЖДУ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ИДЕАЛИЗАЦИЕЙ И НАУЧНЫМИ ДАННЫМИ

В статье исследуется, насколько отчетливо в современном английском романе представлен реальный контент. Определена миметическая специфика английского постпостмодернистского романа, в частности анализируется репрезентация нового мироощущения литературных героев. Проанализирована специфика художественного представления персонажа с синдромом Аспергера в романе М. Геддона. Доказано, что изображение протагониста содержит не только тенденцию к идеализации главного героя, но и соответствует клиническим данным, в частности в аспекте функционирования аутического поведения в состоянии депрессии и в результате взаимодействия с другими психическими травматическими факторами. Анализируются теоретические идеи А. Та-

the aspect of functioning of autistic behavior in depression states and in the result of the impact of other psychological traumatic factors. A. Tatarenko's theoretical views on the nature of post-postmodernistic Serbian literature have been discussed and the findings of this discussion concerning contemporary English literature.

Key words: post-postmodernism, mimesis, hyperliterature, «The Curious Incident of The Dog in the Night-Time», Mark Haddon, autism, real content.

D. DROZDOVSKYI

FEATURES OF REAL CONTENT REPRESENTATION IN ENGLISH POST-POSTMODERNISTIC NOVEL: BETWEEN LITERARY IDEALIZATION AND SCIENTIFIC DATA

In the paper, the author has explored how the real content is represented in contemporary English novel. The mimetic specifics of English post-postmodernistic novel have been outlined, in particular, the representation of a new type of attitude is emphasized. The specificity of literary representation of the protagonist with Asperger's syndrome in M. Haddon's novel has been outlined. It is proved that the image of the protagonist contains not only the tendency to idealize the hero but also it corresponds to the clinical data, in particular, in the aspect of functioning of autistic behavior in depression states and in the result of the impact of other psychological traumatic factors. A. Tatarenko's theoretical views on the nature of post-postmodernistic Serbian literature have been discussed and the findings of this discussion concerning contemporary English literature, in particular, in the aspect of the intensified representation of mimetic guidelines in the post-postmodernistic novels, have been proved and developed.

The results of the analysis of contemporary English novels provide grounds for clarifying the assertions of the American researcher of literary representations of autism S. Loftis that the image of autistic characters in post-postmodernistic literature contains not only the strategy of idealization but also reflects the special nature of thinking. The character with Asper-

ger's syndrome in M. Haddon's novel reveals stress resistance at the moments of psycho-emotional trauma; the experiences of depressive states for Christopher are not characterized by severe rigidity, in particular, the lack of productivity of thinking processes, the depletion of aspects of mental activity, slowdown in time reactions, decrease in intellectual productivity, emotional reactivity and intensity of emotions. On the contrary, the protagonist of the novel intensifies intellectual activity, which gives him the opportunity to move away from the emotional perception of conflict situations and to objectively look at the gained experience. Psychological conflicts and the state of depression help the young person to learn new facets of the world using the principles of scientific/mathematical analysis of reality. The reduction of the emotional component in the characters of post-postmodernistic novels is the general tendency of contemporary English literature, in which the emotionality kingdom is represented as a factor in social conflicts and communicative deviations. All this confirms the thesis of N. Ovcharenko that contemporary literature (not only Canadian but also English) has substantially upgraded the tendency to exploit real experience.

In addition, A. Tatarenko's theses expressed in relation to Serbian literature have been discussed. The assertions about the mimetic tendencies of post-postmodernistic literature can be applied to the contemporary English novel. Today, English literature (in particular, the novel) reactivates mimetic tendencies and seeks to be not only a literary phenomenon but also a factor of socio-political and socio-psychological transformations, a form of activation of critical thinking, in particular, in the aspect of the perception of the *Other*. Besides, taking into account connections between post-postmodernism and modernism/postmodernism the modification of the concept of plural reality has been spotlighted. The specificity of the transformation of postmodern hyperliterature and its inherent features in contemporary English novelistic discourse has been studied.

Стаття надійшла до друку 10.03.2019